

Kültür Farklılıkları Üzerinden Arapça'da Çeviri Sorunları

Rashad Seyidov*

Öz

Çeviri, insanlık tarihinde toplumların bilimsel, kültürel, edebî ve diplomatik ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı önemli bir araç olmuştur. Farklı toplumlar ve diller arasındaki etkileşim, bilgi ve zenginliğin aktarımını sağlama gayesinde olan çeviri ilmi, her dönemde kaçınılmaz bir ihtiyaç ve kültürel bilgi alışverişi dâhilinde önemli olmuştur. Bu nedenle, çevirmenlerin sürekli olarak gerekli becerilere sahip olmaları ve çeviri sürecinde karşılaştıkları zorlukları aşmaya çalışmaları önemlidir. Bu çaba, daha etkili ve doğru çevirilerin yapılmasını sağlayacaktır. Çeviri sürecinde karşılaşılan yapısal zorlukların başında okuma zorlukları gelmektedir. Özellikle Arapça gibi dillerde hareke işaretlerinin sınırlı kullanımı, doğru okumayı ve anlamayı zorlaştırabilir. Ayrıca dilbilgisi kaynaklı zorluklar da çeviri sürecini etkilemektedir. Çeviri sırasında dil ve kültür arasındaki farklılıklar, tam bir eşdeğer çeviri yapmayı zorlaştırabilir. Bu noktada, çevirmenin hem kaynak hem de hedef dilin yapılarına ve kültürel özelliklerine hâkim olması önemlidir. Kültür farklılıkları, dil ve iletişim alanında önem arz etmekte olup; özellikle tercümanlık süreçlerinde büyük bir etkiye sahiptir. Arapça tercümanlık, Arap dünyasıyla diğer kültürler arasında köprüler kurarak iletişimi sağlayan önemli bir disiplindir. Arap kültürünün çeşitli ve

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Arap Dili ve Belağatı Bölümü, Erzurum/Türkiye, rashadseyidov@grv.atauni.edu.tr, orcid.org/0000-0001-7757-1272.

köklü olması bağlamında tercüme hususunda sıkıntıların yaşandığı, tam anlamıyla kültürün aktarımı sağlanamadığı görölmektedir. Bu çalışmada, çevirmenlerin kültür farklılığı bazında deneyimlediği zorluklara odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Kültürü, Arapça, çeviri, Arapça çeviri.

Translation Problems in Arabic Through Cultural Differences

Abstract

Translation has been an important tool used by societies to meet their scientific, cultural, literary and diplomatic needs throughout human history. The science of translation, which aims to ensure the interaction between different societies and languages and the transfer of knowledge and wealth, has been important in every period as an inevitable need and cultural exchange of information. For this reason, it is important for translators to continuously acquire the necessary skills and endeavour to overcome the difficulties they encounter in the translation process. This endeavour will lead to more effective and accurate translations. One of the main structural difficulties encountered in the translation process is reading difficulties. Especially in languages such as Arabic, the limited use of motion marks can make it difficult to read and understand correctly. In addition, grammatical difficulties also affect the translation process. Differences between language and culture during translation may make it difficult to produce an exact equivalent translation. At this point, it is important for the translator to have a good command of the structures and cultural characteristics of both the source and target languages. Cultural differences are important in the field of language and communication and have a great impact on processes. Arabic translation is an important discipline that provides communication by building bridges between the Arab world and other cultures. In the context of the diversity and deep-rootedness of Arabic culture, it is seen that there are difficulties in translation and that the transfer of culture cannot be fully achieved. This study focuses on the difficulties experienced by translators based on cultural differences.

Keywords: Arabic culture, Arabic, translation, Arabic translation.

Giriş

Çeviri, insanlık tarihindeki en eski ve en yaygın iletişim araçlarından biridir. Temelde, bir kaynak dildeki metni, hedef dildeki bir metne dönüştürme işlemidir. Çeviri, farklı diller ve kültürler arasında iletişimi sağlayarak bilgi alışverişini mümkün kılar. Bu nedenle çeviri, toplumların bilimsel, kültürel, edebî ve diplomatik ihtiyaçlarını karşılamak için kritik bir rol oynamaktadır. Tarih boyunca çeviri, medeniyetler arası etkileşimi ve kültürel alışverişi teşvik etmiş ve farklı dillerdeki eserlerin yayılmasını sağlamıştır. Başlangıçta, çeviri genellikle dinî metinlerin tercümesiyle başlamış olsa da, zamanla bilimsel, felsefî, edebî ve ticari metinlerin çevirisi de önem kazanmıştır. Çeviri, bir dilden diğerine aktarım sürecinde dilsel, kültürel ve tarihsel zorluklarla karşılaşabilir ancak bu zorluklar, çevirmenlerin dikkatli çalışması ve bilgi birikimiyle aşılabilmektedir. Bugün, küreselleşmenin artmasıyla birlikte çeviri, dünya çapında daha da önemli hale gelmiştir ve uluslararası iletişimin temel taşlarından biri hâline gelmiştir.¹

Genel olarak çeviri, bir metnin kaynak dilinden hedef dile metinsel ve dilsel olarak aktarılması işlemidir. Çeviri bize daha önce bilmediğimiz durumlar, kültürler, konular ve daha fazlası hakkında bilgi verirken aynı zamanda tanıdık olan şeylerin farklı yönlerini de gösterir. Özellikle edebî çeviriler, bir toplumun kültürünü anlamamıza ve genişletmemize yardımcı olur. Kültürler arasındaki etkileşim, toplumsal değişim ve gelişmeleri yansıtır. Çeviri aynı zamanda dünya çapında tanınan yazarların eserlerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını da sağlar.²

1. Çeviri Tarihi

Çeviri, her biri iletişim alanında farklı amaçlara hizmet eden çeşitli tür ve yaklaşımları kapsayan çok yönlü bir süreçtir. İster gerçek ve dinamik çeviri merceğinden ister makine ve insan çevirisinin zıt metodolojilerinden olsun, etkili çevirinin dil engellerini aşmada hayati bir rol oynadığı açıktır. Bu temel hizmet yalnızca kültürler arası anlayışı teşvik etmekle kalmayıp aynı zamanda küresel ticareti ve iş birliğini de geliştirerek daha bağlantılı bir dünyaya olanak tanımaktadır. Bu bağlamda çeviri, kelimeleri bir dilden diğerine çevirmenin ötesinde karmaşık bir süreçtir; dilsel ustalık, kültürel duyarlılık ve bağlamsal farkındalığın nüanslı bir etkileşimidir. Küreselleşme çeşitli kültürler arasında

1 Faruk Yücel, "Etkili bir çeviri eğitimi", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 22, sayı 22, 2007, s. 148-149.

2 Derya Oğuz, "Yabancı Dil Öğretiminde Araç Olarak Çeviri", *International Journal of Language Academy*, cilt 2, sayı 2, 2024, s. 57.

etkileşimleri teşvik etmeye devam ettikçe, çevirinin önemi artmakta ve farklı dilsel geçmişlere sahip insanlar arasında iletişim ve anlayış için bir köprü görevi görmeye başlamıştır. Bu süreçte, metnin anlamı, yapısı ve ifade tarzı korunmaya çalışılır. Ancak her dilin kendi özellikleri ve kültürel bağlamı olduğu için çeviri sürecinde bazı zorluklarla karşılaşılabilir.³ Çeviri tarihi, çok eskiye dayanmakta olup; tarihinin kronolojisi şöyledir:

- Antik Dönem: İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren, farklı toplumlar arasında iletişim ve kültürel alışveriş olmuştur. Özellikle Mezopotamya, Mısır, Hint ve Çin gibi eski medeniyetler, yazılı metinlerin oluşturulmasıyla birlikte çeviri ihtiyacını doğurmuş olabilir. Bilgi ve fikirlerin paylaşılması, ilk çeviri faaliyetlerinin temelini oluşturmuştur.⁴
- Antik Yunan ve Roma Dönemi: Antik Yunan ve Roma döneminde Yunanca ve Latince metinlerin çevirisi önemli bir faaliyet olarak görülmektedir. Örneğin, Eski Yunan’da, Homeros’un eserleri birçok farklı dile çevrilmiştir. Özellikle Büyük İskender’in Doğu seferleri sırasında Yunanca metinlerin Pers, Hint ve diğer Doğu dillerine çevrilmesiyle çeviri hareketi yeni bir boyut kazanmıştır. Bu dönemde Batı’da bilimsel ve felsefî düşüncenin çevirisi ve yayılması büyük bir ivme kazanmıştır.⁵
- Orta Çağ: Orta Çağ boyunca, Arapça ve İslam medeniyeti, Yunan ve Latin metinlerinin çevirisinde önemli bir rol oynamıştır. İspanya’daki Endülüs Emevi Devleti ve Abbâsî Halifeliği gibi İslam medeniyetinin merkezleri, antik Yunan ve Roma kültürünü Arapçaya tercüme ederek Avrupa’ya aktarmış olmakla birlikte Avrupa’da birçok okul ve medrese, Yunan felsefesi ve biliminin Arapça çevirileri üzerine yoğunlaşmıştır.⁶
- Rönesans Dönemi: Rönesans ile birlikte, Avrupa’da çeviri faaliyetleri büyük bir ivme kazanmıştır. Bu dönemde, bilgi ve fikirlerin çeviri yoluyla yayılması, Avrupa’nın entelektüel ve kültürel dönüşümünde önemli bir rol oynamıştır. 14. ve 15. yüzyıllarda, Rönesans döneminde, İtalya’da antik Yunan ve Latince klasiklerinin yeniden keşfi ve çevirisi büyük bir ilgi ile karşılanmıştır. İtalyan ve Avrupalı bilginler, eski Yunan ve Latin

3 K. Duruhan - S. N. Şad, “Çevirinin Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılması: Deneysel Bir Çalışma”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, cilt 8, sayı 1, 2010, s. 147.

4 Rezzan Kızıltan, “Antik Çağdan 19. Yüzyıl Sonuna Kadar Edebi Çeviri Kuramları-1 Antik Çağdan Barok Çağın Sonuna Kadar”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, cilt 40, sayı 1-2, 2017, s. 79.

5 Kızıltan, “a.g.m.”, s. 79.

6 Sakine Esen Eruz, *Çeviribilim ve Çeviri Tarihi*, İstanbul, Multilingula, 2008, s. 12.

metinlerini yeniden Avrupa dillerine çevirerek modern bilimsel ve edebî hareketlerin temellerini attılar.⁷

- Modern Çağ: 19. yüzyıldan itibaren, sanayi devrimi ve küreselleşmeyle birlikte çeviri faaliyetleri büyük ölçüde arttı. Küreselleşme ile birlikte, farklı dillerde yazılmış olan kitaplar, makaleler, web siteleri ve daha birçok içerik, çeviri yoluyla diğer dillere aktarılmaktadır. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknolojik gelişmeler, bilgisayarlar ve internet, çeviri sürecini hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır. Günümüzde çeviri; uluslararası ilişkilerde başta olmak üzere bilimsel, ticari, hukuki, edebî ve diğer birçok alanlarda vazgeçilmez bir iletişim aracı olarak kabul edilmektedir.⁸ Günümüzde ayrıca küreselleşmenin tesiriyle yabancı dillere ilgi hızla artmakta ve bu durum da sözlü çevirinin önemini arttırmaktadır.⁹ Dil bilime dair yeni bakış açılarını gündeme getiren bu gelişmeler çeviri sahasında ilerlemelere yol açmaktadır.

2. Çevirmenin Rolü

Uluslararası iletişimde çevirmenin rolü vazgeçilmez ve çok yönlüdür.¹⁰ Çevirmenler, kültürler arası anlayışı kolaylaştırarak yalnızca dil engellerini aşmakla kalmaz, aynı zamanda doğru iletişim için hayati önem taşıyan kültürel nüansları da korurlar. Çalışmaları, küresel iş birliğini teşvik ederek, verimli ortaklıklara ve sınırlar ötesi alışverişlere olanak tanır. Ayrıca, çevirmenler erişilebilirliği ve kapsayıcılığı artırarak, bilgiye çok dilli erişimi mümkün kılar ve işletmelerin uluslararası pazarlara açılmasını sağlar. Ayrıca, uluslar arasındaki iletişimin açık ve karşılıklı olarak anlaşıldığından emin olarak uluslararası diplomaside kritik bir rol oynarlar. Dünya giderek daha fazla birbirine bağlı hale geldikçe, etkili iletişim ve anlayışı teşvik etmede yetenekli çevirmenlerin önemi yeterince vurgulanamaz; onlar küresel diyalog ve iş birliğinin bilinmeyen kahramanlarıdır.

Bu bağlamda çeviri sürecinde çevirmenin önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Toplumsal iletişim ve alışverişin temeli olan çeviri etkinliğini yapacak olan

7 İlyas Öztürk, *Tarihsel süreçte çeviri (übersetzung in den geschichtlichen perioden)*, Sakarya, Sakarya Üniversitesi, 2000, s. 42.

8 Sakine Esen Eruz, *a.g.e.*, s. 12.

9 Hasan Akreş, "Sözlü Tercümenin Önemi ve Uluslararası Arenada Sebep Olduğu Krizler", *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, 10, 2020, s. 133.

10 İlknur Birkandan, "Uluslararası İletişimde Çevirmenin Rolü", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviri Anabilim Dalı, İstanbul, 2000, s. 10-14.

kişi alanında uzman ve geniş perspektiften bakma konusunda yetenekli olmak durumundadır. Çevirmen ayrıca kaynak dil ve hedef dil arasında mükemmel bir hâkimiyete sahip olarak, dilbilgisi kurallarını, kelime dağarcığını ve ifade biçimlerini iyi derecede bilmeli ve çeviri yapacağı kaynağın diline anadili gibi hâkim olmalıdır.¹¹ Çevirmen, çevirdiği metinde geçen belirli terimler, ifadeler veya konular hakkında araştırma yaparak doğru çeviriyi ortaya koymalıdır. Bu süreçte yeni karşılaşılan kelimelerin anlam çeşitliliğinde kaybolmadan bağlamına uygun doğru anlamı bulmaya da özen göstermelidir. İyi bir çevirmen, hem yazılı hem de sözlü iletişim becerilerine de vakıf olarak metnin anlamını ve ifadesini doğru bir şekilde hedef dile aktarabilmelidir.¹² Buna göre çevirmenin temel sorumluluklarından biri kaynak metnin doğru ve sadık bir şekilde temsil edilmesini sağlamaktır.¹³ Bu bağlamda ana dil ve yabancı dil ile bu dillerin kültürüne hâkimiyet¹⁴ çeviri sürecinde oldukça önem arz etmektedir.

Çevirmen bu belirtilen yeteneklerine rağmen ne kadar dikkatli ve bilgili olursa olsun, çeviri sürecinde yine zorluklarla karşılaşmaktadır. Dil yapılarının farklılıkları, kültürel çeşitlilik, yanlış anlama olasılığı ve çevirmenin kişisel tercihleri gibi faktörler, çeviride bazı kayıplara neden olmaktadır. Çevirmenler, kaynak metne sadık kalmakla birlikte özgün bir yaklaşım sergilemek zorundadırlar. Buna göre başarılı bir çeviri, çevirmenin düşünsel sürecinin bir yansımasıdır. Buna karşın, dil ve kültürel farklılıklar, çeviride kayıplara neden olmaktadır.¹⁵

Çeviri, bir dilden diğerine gerçekleştirildiğinden dolayı kaynak dilin kültürel bağlamı ile hedef dilinki bazen birebir örtüşmemektedir. Benzerlikler olmasına rağmen çevirmen kültürel aktarımlarda özenli olmalıdır çünkü yaptığı iş aslında kültürel bir aktarımı temsil eder. Çevirmenler, eşdeğerlik sağlamak için çaba gösterirken bazı estetik değerlerin kaybedilebileceğini kabul etmek zorundadırlar. Kaynak ve hedef metin arasında tam bir eşdeğerlik her zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, çevirmenler çeviri sorunlarını çözmek için farklı

11 Musa Yıldız - Gülfem Kurt, "Çeviride Kayıplar Sorunu: Necib Mahfûz'un Yevme Kutile'z-Za 'ım Adlı Eserinin Arapça ve İngilizceden Türkçeye Çevirisi ile Arapça Kaynak Metnin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi", *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, cilt 25, 2018, s. 28-32.

12 Mine Yazıcı, *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları, İstanbul*, Multilingual, 2005, s. 22.

13 Arzu Özyön, "Çeviri Sürecine Kaynak Metin Odaklı Yaklaşım", *International Journal of Languages' Education and Teaching*, cilt 2, 2019, s. 17.

14 Recep Hatipoğlu, "Sözlü Çeviri Yetileri ve Tercümanlık Açısından Önemi", *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10.95, 2023, s. 1152.

15 Köksal Dinçay, *Çeviri eğitimi: Kuram ve uygulama*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 72.

stratejiler kullanabilirler.¹⁶ Dilin yanı sıra, çevirmenin kültürel farkındalığı da çok önemlidir. Metnin kültürel bağlamını anlayarak bu bağlamı hedef dile başarılı bir şekilde aktarması gerekir. Zira anlamda kayıplar yaşanır. Bunu en aza indirgeyebilmek için o dille düşünüp kültürünü benimsemiş olmak gereklidir.

Bir metinde geçen kültürel kodlar, hedef dil ve kültürde aynı anlamı taşımayabilir. Bu kültürel farklılıklar neticesinde, çevirmenin metni hedef kültürün anlayabileceği bir şekilde yeniden formüle etmesi gerekir. Ancak bu yeniden formülasyon sırasında bazı nüanslar veya derinlikler yok olmaktadır. Çevirmenler ayrıca, metni yanlış anlama veya yanlış yorumlama riskiyle de karşı karşıyadır. Özellikle edebî metinlerde, yazarın maksudını veya duygusal durumunu doğru bir şekilde anlamak önemlidir. Ancak bu her zaman kolay olmayıp çevirmenin kişisel yorumları veya yanlış anlamaları çeviride kayıplara neden olur. Çevirmenin kendi tercihleri de çeviride belirleyicidir. Bir çevirmen, metni sadık bir şekilde aktarmak yerine kendi tarzını veya yorumunu metne aktarmak durumundadır. Bu durumda, orijinal metnin ifade ettiği anlam veya duygu çeviride eksik kalabilir. Bu nedenlerden dolayı çeviri sürecinde kayıpların yaşanması kaçınılmazdır.¹⁷

3. Arapça'nın Özellikleri

Arapça çevirilerde dilsel zorluklar, bu dilin kendine özgü yapısal ve dilbilimsel özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Arapça, diğer dillerle karşılaştırıldığında farklı bir alfabe ve dilbilgisi yapısına sahiptir. Bu nedenle metinlerin çevrilmesi hususunda sıkıntılar baş göstermektedir.

Arapçanın sağdan sola yazılma özelliği diğer dillerle yazım yönü açısından farklılık göstermektedir. Bu durum, çeviri sürecinde metinlerin düzgün bir şekilde aktarır. Ayrıca Arapçada kelime köklerine dayalı bir dilbilgisi yapısı bulunmaktadır. Bir kelimenin köküne eklenen çeşitli harf ve eklerle farklı anlamlar elde edilir. Bu durum, çevirmenlerin kelime anlamlarını doğru bir şekilde anlamasını ve aktarmasını zorlaştırmaktadır. Arapça metinlerde harflerin yanında hareketler adı verilen işaretler bulunur. Bu hareketler, harflerin nasıl okunacağını belirtir. Ancak hareketlerin bazen kullanılmadığı veya eksik olduğu durumlar olup, bu da okuma sürecini zorlaştırır. Bunun yanı sıra, Arapçanın zengin bir dil olması ve farklı Arap lehçelerinin bulunması da çeviri sürecini karmaşık hâle getirmektedir. Çevirmenler, metinde kullanılan dil özelliklerini ve lehçeleri doğru bir şekilde anlamalı ve hedef dile aktarmalıdır. Ayrıca Arapça metinlerin içerdiği

16 Perihan Yalçın, Çeviri stratejileri kuram ve uygulama, Ankara, Grafiker, 2015, s. 24.

17 Musa Yıldız - Gülfem Kurt, "a.g.m.", s. 28-32.

zengin kelime dağarcığı, dilbilgisi kuralları ve edebî özellikler, çevirmenler için anlamayı zorlaştıran etmen olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle edebî metinlerde kullanılan şiirsel dil ve mecazlar, doğru bir şekilde anlaşılması ve çevrilmesi gereken ek zorluklar taşımaktadır.¹⁸

3.1. Arapça Çevirilerde Karşılaşılan Genel Sorunlar

Arapça çevirilerde karşılaşılan zorluklar çok yönlüdür ve hem dilsel hem de kültürel boyutlarda derin köklere sahiptir. Lehçeler ve bölgesel farklılıklar süreci karmaşıktırmakta ve çevirmenlerin Arapçanın çeşitli grameri ve sözdizimini ayrıntılı bir şekilde anlamasını gerektirmektedir. Dahası, kelime dağarcığının ve anlamsal farklılıkların incelikleri, orijinal metnin amacının korunduğundan emin olmak için titiz bir dikkat gerektirir. Kültürel cephede, deyimsele ifadeler ve kültürel referanslar arasında gezinme zorunluluğu, çevirmenlerin orijinal anlamı korumak için bağlamsal olarak farkında olmaları gerektiğinden, başka bir karmaşıklık katmanı ekler. Ek olarak, yanlış yorumlamalardan kaçınmak için dil kullanımını etkileyen tarihi ve dini bağlamlar dikkatlice düşünülmelidir. Sonuç olarak, başarılı bir Arapça çeviri yalnızca dilsel doğrulukla ilgili değildir; dili şekillendiren kültürel ve bağlamsal karmaşıklıkların derin bir şekilde takdir edilmesini gerektirmekte ve orijinal içeriğin özünün sadık bir şekilde iletilmesini sağlamaktadır. Buna göre Arapça çevirilerde karşılaşılan sorunları ana hatlarıyla şöyle sıralamak mümkündür:

3.1.1. Arapça Çevirilerde Dilsel Zorluklar

Lehçelerdeki ve bölgesel farklılıklar Arapça çevirilerinde önemli zorluklara yol açmaktadır. Arapça, her biri bölgesinin kültürel ve tarihi bağlamından etkilenen zengin bir lehçe çeşitliliğine sahip yaygın olarak konuşulan bir dildir. Bu çeşitlilik, tüm Arapça konuşanlar tarafından evrensel olarak anlaşılabilen çeviriler oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Çevirmenler, resmi bağlamlarda kullanılan Modern Standart Arapça ile günlük iletişimde kullanılan sayısız günlük lehçe arasında geçiş yapmalıdır. Bu görev, bu lehçelerin kelime bilgisi, telaffuz ve hatta dil bilgisi yapıları açısından büyük ölçüde farklılık gösterebilmesi gerçeğiyle daha da karmaşık hale gelmektedir.¹⁹

Arapça dil bilgisi ve sözdiziminin karmaşıklığı, çeviri sürecindeki bir diğer büyük engeldir. Arapça dil bilgisi, genellikle diğer dillerde doğrudan karşılıkları olmayan karmaşık kurallar ve yapılar sistemiyle bilinir. Örneğin,

18 Köksal Dinçay, *a.g.e.*, s. 72.

19 Abdullah Hacıbekiroğlu, "Arap dilinin yapısının kapsamını tercüme edebilirsiniz", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19, 1, 2020, s. 67-60.

Arapça, kelimelerin farklı anlamları ifade etmek için çeşitli biçimlere dönüştürülebilir üç ünsüz harf kümesi etrafında oluşturulduğu kök tabanlı bir sistem kullanır. Bu özellik, dilin zengin çekim ve çekim kullanımıyla birlikte, Arapça cümleleri orijinal anlamlarından veya nüanslarından bazılarını kaybetmeden diğer dillere dönüştürmeyi zorlaştırmaktadır.²⁰ Buna göre çevirmenler genellikle orijinal metne sadık kalan bir çeviri ile hedef kitleye daha fazla hitap eden bir çeviri arasında seçim yapma ikilemiyle karşı karşıya kalırlar. Bu dilsel farklılıklar eşdeğer çeviriler için olasılıkları sınırlar ve çevirmenlerin hem kaynak hem de hedef lehçeler hakkında derin bir anlayışa sahip olmasını gerektirmektedir.

3.1.2. Çeviride Kültürel ve Bağlamsal Sorunlar

Kültürel referanslar ve deyimsele ifadeler, genellikle hedef dilde doğrudan eşdeğerleri olmayabilecek kaynak kültürde derin köklere sahip anlamları taşıdıkları için Arapça çevirilerde önemli zorluklar sunmaktadır. Bu ifadeler, genellikle belirli bir topluluğa veya bölgeye özgü olan tarihi olaylardan ve toplumsal normlardan günlük konuşma diline kadar çok çeşitli kültürel unsurları kapsamaktadır.²¹ Çevirmenin görevi, çevirinin hedef kitleyle yankı bulmasını sağlarken bu ifadelerin altta yatan anlamını ve kültürel nüanslarını iletmektir. Bu genellikle orijinal amacı korumak ve ifadeyi hedef dilin kültürel bağlamında anlam ifade edecek şekilde uyarlamak arasında hassas bir denge gerektirir. Bu dikkatli değerlendirme yapılmadığında, çeviriler orijinal metnin zenginliğini ve özgünlüğünü kaybetme riskiyle karşı karşıya kalır ve bu da netliğin olmamasına veya hatta yanlış yorumlanmaya neden olur.

Arapça metinleri çevirirken bağlamsal alaka ve orijinal anlamı korumak çok önemli hususlardır çünkü kelimelerin ve ifadelerin kullanıldığı bağlam, amaçlanan anlamlarını önemli ölçüde değiştirebilir. Örneğin, bir bağlamda saygı veya sevgiyi ifade eden bir ifade, başka bir bağlamda alaycılık veya ironi ifade edebilir. Bu nedenle, çevirmenlerin orijinal metnin amaçlanan mesajını koruyan doğru bir çeviri sağlaması için durumsal bağlamı anlamak hayati önem taşımaktadır.²² Bu görev, kültürel incelikleri ve metni çevreleyen sosyo-politik ortam dahil olmak üzere her iki dilin de kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını gerektirmektedir. Doğru bağlamı yakalayamamak, mesajın özünü kaçıran çok

20 Abdullah Hacıbekiroğlu, "a.g.m.", s. 81, vd.

21 Musa Yıldız - Gülfem Kurt, "a.g.m.", s. 1-2, vd.

22 Meryem Güngenci - Musa Yıldız, "Arapça Çeviri Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öğrenci Görüşleri", *1. Uluslararası Karadeniz Dil ve Dil Eğitimi Konferansı, 22-23 Eylül 2017*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, s. 1-7.

gerçekçi veya orijinal anlamı çarpıtan aşırı liberal çevirilere yol açabilmektedir. Bu nedenle, çevirmenler çevrilen metnin hedef kitleyle ilişkilendirilebilirken kaynağına sadık kalmasını sağlamak için bu karmaşıklıkları ustalıklı aşmalıdır. Bunlara ek olarak ayrıca:

- Kaynak metindeki kelimelerin hedef dildeki karşılığının bulunmasında sıkıntı yaşanması
- Hedef dilden bilinen kelimelerin yeterli olmaması ve noksanlığından dolayı doğru ve uygun kelimenin bulunmaması
- Karşılaşılan teknik terimlerin hedef dile ya da anadile aktarılması konusunda zorluk yaşanması
- Hedef dilin kültürü hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması. Arapça metinlerdeki dil ve kültürel öğelerin çevrilebilmesi için çevirmenin Arap kültürüne ve tarihine hâkim olması önemlidir.
- Arapçaya hâkim olunmaması, gramer ve terim bilgisinin zayıflığı
- Arapçanın geniş ve çeşitli kelime hazinesine sahip olması, çevirmenlerin doğru eşdeğerleri bulmalarını zorlaştırmaktadır.
- Arapçanın farklı dil yapısı ve cümle yapısı, Türkçe veya diğer dillerle yapılan çevirilerde anlam kaybı veya belirsizliklere neden olur. Özellikle Arapçada cümlelerin sağdan sola sıralanması veya Türkçede olmayan dilbilgisi yapıları çeviri sürecini zorlaştırır.
- Diller arasındaki kültürel farklılıklar, doğru eşdeğerlerin bulunmasını güçleştirir. Özellikle Arap kültürüne özgü ifadeler, atasözleri ve geleneklerin doğru bir şekilde aktarılması gerekli olmakla birlikte bazen kayıplar yaşanmaktadır.
- Arapçanın edebi dil olmasının getirdiği zorluklar da mevzu bahistir. Öyle ki metinler genellikle derin anlamlar, mecazlar ve semboller içerir. Bu tür dinamik anlamların uygun bir şekilde aktarılması, çevirmenler için diğer bir zorluğu oluşturmaktadır.

Buna göre çevirilerde yanlış yorumlamalardan kaçınmak için dil kullanımını etkileyen tarihi ve dini bağlamlar dikkate alınmalıdır. Zira başarılı bir Arapça çeviri yalnızca dilsel doğrulukla ilgili olmayıp; dili şekillendiren kültürel ve bağlamsal karmaşıklıkların derin bir şekilde takdir edilmesini de gerektirmektedir.

Bulgular

Çeviri sadece kelimelerin bir dilden diğerine aktarılmasıyla sınırlı kalmaz, aynı zamanda kültürel içeriklerin doğru bir şekilde iletilmesini de gerektirir. Kültür farklılıkları ve sorunlar aşağıdaki başlıklarla sınıflandırılmaktadır.²³

a. İfade ve Anlam Farklılıkları

İfade ve anlam farklılıkları, çeviri sürecinde sıkça karşılaşılan bir durumdur ve çevirmenler için önemli bir dikkat gerektirir. Bu farklılıkların müsebbibi kültürel bağlamlardır. Kaynak dilde kullanılan ifadelerin veya kavramların hedef dile tam olarak aktarılamaması durumunda ortaya çıkar. Tercümanın Arapça bir metni çevirirken bu kültürel farklılıkları göz önünde bulundurması gerekir.²⁴

Örneğin, Arapça “قَالَ” ifadesi bulunmaktadır. Bu ifade, genellikle “dedi” veya “söyledi” şeklinde diğer dillere hatta Türkçeye çevrilebilir. Ancak bazı durumlarda, «قَالَ» ifadesi sadece bir kişinin sözünü aktarmakla kalmaz, aynı zamanda bir eylemin gerçekleştiğini veya bir durumun olduğunu da belirtir. Bu durumda, çevirmenin ifadeyi tam olarak anlaması ve hedef dile uygun bir şekilde aktarması önemlidir.

Başka bir örnekte ise Arapçada geçen “بِقَامٍ” ifadesidir. Bu ifade, bir eylemin yapıldığını veya bir görevin yerine getirildiğini belirtir. Ancak İngilizcede tam olarak karşılığı olmayabilir. Bu durumda, çevirmenin metnin bağlamını dikkate alarak uygun bir ifade seçmesi gerekir. Örneğin, “بِالدَّرَاسَةِ قَامَ” ifadesi “eğitimi tamamladı” veya “öğrenim gördü” şeklinde çevrilebilir ancak metnin bağlamına bağlı olarak farklı bir ifade de tercih edilebilir.²⁵ İfade ve anlam farklılıkları, çevirmenin metnin içeriğini tam olarak anlaması ve hedef dildeki okuyucunun da metni doğru şekilde anlayabilmesi için dikkatli olması gereken bir alandır. Bu nedenle, çevirmenin dil bilgisi, kültürel bilgi ve çeviri becerilerine güvenerek bu tür farklılıkları doğru bir şekilde ele alması önemlidir.

b. Geleneksel ve Dinî İfadeler

Arapça metinler genellikle İslamî ve geleneksel motifler içermektedir. Bu ifadelerin ve terimlerin Türkçede karşılığı bulunmamakta veya farklı bir anlam

23 Emrullah İşler - M. Yıldız, *Arapça çeviri kılavuzu*, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2002, s. 20-56.

24 Recep Gürkan Gökaş, *Arapça Transliterasyon Rehberi*, Ankara, Ankara Üniversitesi, 2021, s. 25.

25 Mehmet Bölükbaşı, “Translation Activities in the Arabic World”, *Turkish Studies-Social Sciences*, vol. 15, no. 3, 2020, s. 1010.

taşımaktadır. Örneğin, “İnşallah” veya “Estağfirullah” gibi dinî ifadelerin Türkçe karşılıkları kültürel bir çeviriyi zorunlu kılmaktadır.²⁶

“İnşa’Allah” (إن شاء الله)

“Allah dilerse.”

Bu ifade, gelecekte gerçekleşecek bir olayın Allah’ın izni ve iradesine bağlı olduğunu ifade eder. Bir şeyi yapmayı planlarken veya gelecekle ilgili bir konuşma yaparken genellikle “İnşa’Allah” ifadesi kullanılır. Dinî ifadeler sadece dinî inançları ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal normları ve davranışları da temsil eder.

c. Atasözleri ve Deyimler

Her dilde olduğu gibi, Arapça da kendi atasözleri ve deyimleriyle doludur. Bu ifadeler, sadece dilbilgisi kurallarıyla değil, aynı zamanda kültürel bağlamla da anlaşılmalıdır. Bir tercüman, Arapça atasözlerini Türkçeye çevirirken bu kültürel bağlamı doğru bir şekilde aktarmalıdır. Zira hedef dilden çevrildiğinde anlamsız kelimeler topluluğu gibi dursa da çevirmen bunun ne demek olduğunu okuyucusuna göstermesi gerekebilir.²⁷

Örnek olarak

“Al-‘ilm fî nafsih zeheb” (ذهب نفسه في العلم)

“Bilgi, kendisi için altındır.”

Bilginin Doğal Olarak Değerli Olduğu Kavramının vurgulandığı bu sözde bilginin içsel değeri, pratik uygulamalarının ötesine geçmekte ve entelektüel merak ve büyümenin temelini oluşturmaktadır. Bilgi, en saf haliyle, yalnızca başarabilecekleri için değil, bireye getirdiği aydınlanma ve anlayış için de değerlidir. Bu bakış açısı, bilgiyi zihni ve ruhu besleyen, yaşam boyu süren bir öğrenme ve keşif yolculuğunu teşvik eden bir entelektüel zenginleştirme biçimi olarak takdir eder. Bilgiyi kendi başına altın olarak gördüğümüzde, değerinin yeni ufuklar açma, mevcut paradigmalara meydan okuma ve yaratıcılığa ilham verme yeteneğinde yattığını kabul ederiz.

Bu atasözü, bilginin kişinin kendisine ait bir servet olduğunu ve onun en değerli varlık olduğunu ifade eder. Maddi varlıklar geçici olabilir ancak edinilen bilgi sonsuza kadar kişinin yanında kalır. Bu lafzın Türkçeye çevrilmesi bilgiye verilen değerın özdeş olmasından dolayı daha kolaydır. Buna göre “Bilgi

26 Sezer Yılmaz - Muammer Sarıkaya, “Arapça-Türkçe Yazın Çevirilerinin Estetik Boyutu”, *Es-kiyeni*, cilt 39, 2019, s. 289.

27 Perihan Yalçın, *a.g.e.*, s. 24.

kendi başına altındır” düşüncesi, bilginin içsel değerine olan zamansız inancı, salt pratikliğin ötesine geçerek özetlenmektedir. Bu kavram, çeşitli kültürel merceklerden yankılanır ve öğrenmenin derin bir kişisel zenginleştirme deneyimi olarak evrensel bir takdiri vurgular. Türk deyimleri bu duyguyu yansıtır ve bilgelik ve eğitimin sadece ilerlemenin araçları değil, ruhu ve toplumu zenginleştiren hazineler olduğu fikrini güçlendirir. Bilgi arayışını çevreleyen tarihi ve kültürel perspektifleri düşündüğümüzde, öğrenmeye duyulan saygının Türk mirasının dokusuna ve küresel bilince derinden yerleşmiş olduğu açıkça ortaya çıkar. Ancak diğer bir örnekte ise;

“Lā tasgut min yadika al-gurbata.” (الغربة يدك من تسقطلا)

“Yabancılaşmayı elinizden düşürmeyin”

“Yabancılaşmayı elinizden düşürmeyin” anlamına gelen “Lā tasgut min yadika al-gurbata” ifadesi, sürgün deneyimi ve aidiyet özlemi ile ilgili derin bir duyguyu özetlemektedir. Arapça konuşan topluluklarda, bu deyim derin bir şekilde yankılanır ve kimlik, kültür ve kişinin anavatanından uzak olmasının sıklıkla acı verici deneyimi arasındaki karmaşık ilişkiyi yansıtır. Bu ifadenin özü, aidiyet kavramının hem bir güç kaynağı hem de bir üzüntü kaynağı olduğu göçmen deneyiminin kalbine hitap eder. Anlamsal olarak ilgili Arapça ifadeye paralellik gösterir ve Türk kültüründe, “Gurbet eldeki taşın bile yüreğini yakar” deyimini “Yabancı topraklarda bir taş bile yüreğini yakar” anlamına gelir. Bu ifade, Arapça ifadede bulunan duygusal çağrışımları yansıtmakta ve kişinin anavatanından uzak olmasının beraberinde getirdiği acıyı ve gönül yarasını vurgulamaktadır. Taş imgesi -görünüşte cansız bir nesne- yabancılaşmanın derin duygusal bedelini sembolik olarak tasvir ederek birçok göçmenin hissettiği özlemin ağırlığını vurgular. Türk kültüründe, bu deyim, tıpkı Arapça atasözü gibi, kayıp duygusunu ve kişinin köklerine olan kalıcı bağlantıyı özetlemektedir. Buna göre kültürel deyimlerin etkisi, salt ifadenin ötesine uzanmakta; toplumsal değerleri ve kültürel kimliği şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

d. Kültürel Normlar ve Gelenekler

Arapça metinler Arap kültürünün normlarını ve adetlerini yansıtır. Örneğin; bir Arapça metinde geçen bir davranış veya gelenek, Türk kültüründe aynı anlama karşılık olmayabilir. Bu nedenle, tercümanın bu kültürel farklılıkları anlaması ve doğru bir şekilde iletmeye çalışması önemlidir.

Arapçada kullanılan sözcüklerin anlamı, sadece kelimelerin taşıdığı anlamlarla sınırlı değildir. Örneğin, “sabr” (sabır) kelimesi, Arap kültüründe daha derin bir anlama sahiptir; dayanıklılığı, metaneti ve ruhsal gücü sembolize

eder. Ayrıca, Arap kültüründe kullanılan jestler, mimikler ve ses tonlamaları da iletişimde önemli bir rol oynar. Arap kültüründe yüksek sesle konuşma veya aşırı duygusallık, saygısızlık olarak görülmektedir. Bunlar, tercümanların dikkate alması gereken önemli kültürel normlardır.

Örnek vermek gerekirse; “*Estağfirullâh*” kelimesi genellikle bir özür dileme veya alçakgönüllülük ifade etme amacıyla kullanılır. Ancak bu ifadenin tam olarak anlaşılabilmesi için kültürel ve dilbilgisel bağlamı da göz önünde bulundurmaktır önemlidir. Kültürel bağlamda “*Estağfirullâh*” ifadesi, Arap kültüründe sıkça kullanılan bir ifadedir ve bir hatanın veya kabalığın farkında olduğunu ifade etmek için kullanılır. Ayrıca bir kişinin kendisine yöneltilen bir övgü veya iltifatı alçakgönüllülikle reddetmek için de kullanılmaktadır. Dilbilgisel bağlamda ise “*Estağfirullâh*” kelimesi, “günahları bağışlamak” veya “affetmek” anlamına gelen “*istiğfâr*” kökünden türetilmiştir. Bu nedenle kelimenin kökeni itibarıyla bir hatanın affedilmesini veya affedilme dileğini ifade etmektedir.²⁸

e. Tarihî ve Coğrafi Terimler

Tarihî ve coğrafi terimler, bir çeviri sürecinde karşılaşılan önemli noktalardan biridir. Kaynak metinde geçen tarihsel veya coğrafi terimler, çeviri sırasında doğru bir şekilde aktarılmalı ve hedef dildeki okuyucunun anlayabileceği bir bağlama yerleştirilmelidir.

Bu nedenle, çevirmenin çeviri sürecinde tarihsel ve coğrafi terimleri dikkate alması ve gerektiğinde açıklamalar eklemesi önem arz etmektedir. Bu yönüyle tarihî ve coğrafi terimler, çeviri sürecinde doğru bir şekilde aktarıldığında, okuyucunun metni daha iyi anlamasına ve bağlamı daha iyi kavramasına yardımcı olur. Bu nedenle, çevirmenin bu tür terimlerle karşılaştığında özenli olması ve metnin daha net anlaşılmasını sağlamak için gerekli adımları atmış olması önemlidir. Bu tarihî ve coğrafi ifadeler Arap dünyasının tarihine, coğrafyasına ve kültürüne özgüdür. Bir tercüman, bu terimleri doğru bir şekilde açıklamalı ve hedef dilin okuyucusunun anlayabileceği bir bağlama oturtmalıdır.²⁹

Bu okuma zorlukları, Arapça metinlerin çevirisini etkilemektedir. Çevirmen, metni doğru bir şekilde anlamak ve hedef dilde uygun bir şekilde aktarmak için öncelikle metni doğru bir şekilde okumalıdır. Ancak Arapça metinlerdeki okuma zorlukları, çeviri sürecini karmaşık hale getirmektedir. Çünkü metnin anlaşılması ve doğru bir şekilde çevrilmesi, okuma zorlukları nedeniyle daha fazla zaman ve dikkat gerektirir. Arapçanın karakteristik özelliklerinden biri, hareke işaretlerinin

28 Meryem Güngenci - Musa Yıldız, “a.g.m.”, s. 15.

29 Meryem Güngenci - Musa Yıldız, “a.g.m.”, s. 15.

sınırlı kullanımınıdır. Bu durum, özellikle metinlerdeki sesli harflerin belirtilmediği durumlarda Arapça metinlerin okunmasını zorlaştırmaktadır. Çünkü bir kelimenin anlamı, sesli harflerin doğru bir şekilde çıkarılmasına ve doğru okunmasına bağlıdır. Ancak harekeli metinlerde bile Arapçadaki bazı harflerin farklı okunuşları ve sesli harflerin bulunmaması nedeniyle okuma sorunları ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda çevirmenler, Arapça metinlerin okuma zorluklarını aşmak için çeşitli stratejiler kullanmaktadır. Bunlar arasında metni parçalara ayırma, kelime dağılımını geliştirme, dilbilgisi kurallarını iyi anlama ve harekeli metinleri tercih etme gibi yöntemler söz konusudur. Ancak her durumda, Arapça metinlerin çevirisi sırasında doğru anlamın korunması ve hedef dilde anlaşılır bir şekilde ifade edilmesi önemlidir. Yukarıda yapılmış olan sınıflandırmaya göre, Arapça tercümanlıkta kültürel farklılıkların etkisinin çeviri sürecinin her aşamasında belirgin olduğu görülmektedir. Bu nedenle bir tercümanın sadece dilbilgisi ve kelime dağılımına değil aynı zamanda kültürel farklılıklara da hâkim olması gerekmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Dil, bir toplumun kültürel değerlerini, inançlarını, geleneklerini ve davranış biçimlerini yansıtır. Arapça tercümanlar, bu bağlamda dilin yanı sıra kültürel derinlikleri de anlayarak doğru ve etkili iletişimi sağlamak için çaba gösterirler. Dil, kültürün bir yansıması olduğu gibi kültür de dili etkiler. Arapçada ifade edilen değerler, toplumun kültürel önceliklerini ve inançlarını ifade etmektedir. Örneğin, Arapçada kullanılan dualar, övgüler ve dilekler, dinî ve ahlaki değerleri yansıtır. Ayrıca toplumsal hiyerarşiye göre iletişim biçimleri de farklılık göstermektedir. Buna göre çevirmenler bu kültürel ifadeleri doğru bir şekilde ortaya koyabilmek için ilgili dillere vakıf olmak durumundadırlar.

Arapça kaynak metinlerle yapılan Türkçe çevirilerin karşılaştırmalı incelemesi, çeviri sürecindeki sözdizimsel, anlamsal ve kültürel kayıpları belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiş olup bu zamana kadar yapılan çevirilerde karşılaşılan sorunlar da dile getirilmiştir. Çevirmenin elini kolunu bağlayan en önemli unsurun kültür farklılıklarının olduğu tespit edilip çevirmen için stratejiler öne sürülmüştür.

Arapça metinlerin okunması ve çevirisi, çevirmenler için çeşitli zorluklarla dolu bir süreçtir. Özellikle harekesiz metinlerdeki okuma güçlüğü, çeviri sürecini karmaşık hale getirmekte ve doğru anlamın aktarılmasını zorlaştırmaktadır. Ancak çevirmenler, metinleri anlama ve çeviri sürecini başarıyla yönetme konusunda çeşitli stratejiler geliştirmek zorundadır. Bu, metni parçalara ayırma, dil-

bilgisini doğru kullanma ve kelime dağarcığını genişletme gibi teknikler şeklinde ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda Arapça metinlerin çevirisi, çevirmenler için dikkatli çalışma ve ustalık gerektiren bir süreç olup doğru yöntemler ve pratiklerle çalışmalar tamamlanmaktadır.

Kaynak ve çeviri metinlerin karşılaştırılması bağlamında çeviri sürecinde kayıpların varlığı, cümlelerde eşdeğerlik sağlanıp sağlanmadığı hususları söz konusudur. Ayrıca özel isimler, yemek isimleri ve İslamî kültüre ait dinî ve geleneksel ifadeler gibi öğelerin çeviri eşdeğerliği incelenmiştir.

Arap kültüründe dinî ifadeler ve normlar, Türk kültüründe farklı bir anlam taşımakta veya aynı öneme sahip olmamaktadır. Bu tür ifadelerin doğru bir şekilde çevrilmesi ve hedef kültürde uygun bir şekilde aktarılması önemlidir. Kaynak kültür ve hedef kültür hakkında detaylı ve kapsamlı bilgilere sahip olmak çeviri işlemini olumlu etkilemektedir. Bu nedenle bir tercümanın sadece dilbilgisi ve kelime dağarcığına değil, aynı zamanda kültürel farklılıklara da hâkim olması gerekmektedir.

Arapça çevirinin karmaşıklığı, etkili iletişim üzerindeki dilsel ve kültürel farklılıkların derin etkisini vurgulamaktadır. Arapçadaki çeşitli lehçeler ve deyimsel ifadeler, çevirmenler için önemli zorluklar ortaya çıkarmakta ve dile özgü sözdizimi ve gramerin derinlemesine anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Dahası, dini etkilerden toplumsal normlara kadar uzanan kültürel bağlamlar, dil kullanımını ve anlamını şekillendirmede kritik bir rol oynamakta ve yalnızca kelimelerin ötesine geçen nüanslı bir çeviri yaklaşımını gerektirmektedir. Bu boşlukları kapatmak için, kültürel danışmanlar kullanmak, bağlama duyarlı teknikler benimsemek ve yerelleştirmeye öncelik vermek, çeviri doğruluğunu ve alaka düzeyini artırmak için temel stratejiler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu zorlukları fark ederek ve ele alarak, çevirmenler kültürler arasında daha net bir anlayış ve anlamlı etkileşimler geliştirebilir ve nihayetinde küresel diyalogu zenginleştirebilirler.

Bu yönüyle Arapça metinlerin çevirisi sırasında kültürel normların etkisi oldukça belirgindir. Dilin içerdiği kültürel unsurlar, çeviri sürecinde doğru bir şekilde aktarılmadığında iletişim eksikliklerine ve anlam kayıplarına neden olmaktadır. Örneğin; Arapçada sıkça kullanılan atasözleri, deyimler ve kültürel kodlar; hedef dilde aynı etkiyi yaratmamakta veya tam olarak çevrilmemektedir. Bu durum, çevirmenin metni doğru bir şekilde anlamasını ve hedef kültürün normlarına uygun bir şekilde aktarmasını zorlaştırır. Ayrıca Arap kültüründe önemli olan değerler, inançlar ve gelenekler, hedef dilde aynı şekilde anlam karşılığı bulmamakta veya aynı değeri taşımamaktadır. Bu nedenle, çevirmenlerin sadece dilsel becerilere değil, aynı zamanda kültürel duyarlılığa da sahip olmaları gerekmektedir.

Arapça çeviride kültür farklılıkları, doğru ve etkili iletişimin sağlanması için dikkate alınması gereken önemli bir faktördür. Tercümanlar, dilin yanı sıra kültürel derinlikleri de anlamalı ve iletişimi bu çerçevede sağlamalıdır. Kaynak kültürden hedef kültüre aktarım yaparken kültürel farklılıkları dikkate almaları, iletişimin doğru bir şekilde sağlanması için temel bir gerekliliktir. Bu, sadece dilin doğru bir şekilde çevrilmesini değil, aynı zamanda metnin kültürel bağlamının da korunmasını sağlar. Aynı zamanda kültürel anlayışı artırarak daha sağlam ve derin ilişkilerin kurulmasına da katkıda bulunur. Bu nedenle tercümanlar, dil bilgilerinin yanı sıra kültürel farklılıkları anlama ve doğru bir şekilde aktarma becerilerine de sahip olmalıdırlar.

Kaynakça

Akreş, Hasan, “Sözlü Tercümenin Önemi ve Uluslararası Arenada Sebep Olduğu Krizler”, *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, 10, 2020.

Birkandan, İlknur, “Uluslararası İletişimde Çevirmenin Rolü”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2000.

Bölükbaşı, Mehmet, “Translation Activities in the Arabic World”, *Turkish Studies-Social Sciences*, vol. 15, no. 3, 2020.

Oğuz, Derya, “Yabancı Dil Öğretiminde Araç Olarak Çeviri”, *International Journal of Language Academy*, cilt 2, sayı 2, 2024.

Duruhan, K. - Şad, S. N., “Çevirinin Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılması: Deneysel Bir Çalışma”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, cilt 8, sayı 1, 2010.

Eruz, Sakine Esen, *Çeviribilim ve Çeviri Tarihi*, İstanbul, Multilingula, 2008.

Göktaş, Recep Gürkan, *Arapça Transliterasyon Rehberi*, Ankara, Ankara Üniversitesi, 2021.

Güngenci, Meryem - Yıldız, Musa, “Arapça Çeviri Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öğrenci Görüşleri”, *1. Uluslararası Karadeniz Dil ve Dil Eğitimi Konferansı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 22-23 Eylül 2017.

Hatipoğlu, Recep, “Sözlü Çeviri Yetileri ve Tercümanlık Açısından Önemi”, *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10, 95, 2023.

İşler, Emrullah – Yıldız M., *Arapça çeviri kılavuzu*, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2002.

Kızıltan, Rezzan, “Antik Çağdan 19. Yüzyıl Sonuna Kadar Edebi Çeviri Kuramları-1 Antik Çağdan Barok Çağın Sonuna Kadar”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, cilt 40, sayı 1-2, 2017.

Köksal, Dinçay, *Çeviri eğitimi: Kuram ve uygulama*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2005.

Öztürk, İlyas, *Tarihsel süreçte çeviri (übersetzung in den geschichtlichen perioden)*, Sakarya, Sakarya Üniversitesi, 2000.

Özyön, Arzu, “Çeviri Sürecine Kaynak Metin Odaklı Yaklaşım”, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2, 2, 2019.

Yalçın, Perihan, *Çeviri stratejileri kuram ve uygulama*, Ankara, Grafiker, 2015.

Yazıcı, Mine, *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, İstanbul, Multilingual, 2005.

Yıldız, M. - Kurt, G., “Çeviride Kayıplar Sorunu: Necîb Mahfûz'un Yevme Kutile'z-Za'im Adlı Eserinin Arapça ve İngilizceden Türkçeye Çevirisi ile Arapça Kaynak Metnin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi”, *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, cilt 25, sayı 2, 2018.

Yıldız, Musa- Güngenci, Meryem Melike, “Arapça Çeviri Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öğrenci Görüşleri, Samsun Arapça Çeviri Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öğrenci Görüşleri”, *1. Uluslararası Karadeniz Dil ve Dil Eğitimi Konferansı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 22-23 Eylül 2017.

Yılmaz, Sezer – Sarıkaya, Muammer, “Arapça-Türkçe Yazın Çevirilerinin Estetik Boyutu”, *Eskiye*, cilt 39, 2019.

Yücel, Faruk, “Etkili bir çeviri eğitimi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 22, sayı 22, 2007.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın her aşamasından yazar sorumludur.

Çatışma Beyanı

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.